

ALAN BENNETT

LA DAMA DE LA FURGONETA

Empúries

narrativa

Alan Bennett

La dama de
la furgoneta

Traducció d'Ernest Riera

Editorial Empúries

Barcelona

Títol original: *The Lady in the Van*
© 1989 by Forelake Ltd.

Primera edició: febrer del 2016

© de la traducció: Ernest Riera Arbussà, 2016

Fotografia pàgina 60: © Steve Pyke/Getty Images
Fotografia pàgina 61: © Tom Miller

© d'aquesta edició: Grup Editorial 62, s.l.u.,
Editorial Empúries
Diagonal, 662-664. 08034 Barcelona
info@grup62.com
www.editorialempuries.cat

Fotocomposició: Víctor Igual
Impressió: Limpergraf
DIPÒSIT LEGAL: B. 291-2016
ISBN: 978-84-16367-45-0

Queda rigorosament prohibida sense autorització escrita de l'editor qualsevol forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació d'aquesta obra, que serà sotmesa a les sancions establertes per la llei. Podeu adreçar-vos a Cedro (Centro Español de Derechos Reprográficos, www.cedro.org) si necessiteu fotocopiar o escanejar algun fragment d'aquesta obra (www.conlicencia.com; 91 702 19 70 / 93 272 04 47). Tots els drets reservats.

ÍNDEX

Introducció 9

La dama de la furgoneta, memòria original 63

Nota final (1994) 135

El bon caràcter, o el que sovint es considera com a tal, és la virtut més egoista de totes: nou vegades de cada deu no és res més que indolència.

WILLIAM HAZLITT, «Sobre el coneixement del caràcter» (1822)

—Aquesta tarda he topat amb una serp —va dir Miss Shepherd—. Venia per Parkway. Era una serp llarga i grisa... una boa constrictora, segurament. Semblava verinosa. S'arrambava força a la paret, i semblava que sabia cap on anava. Tinc la impressió que potser volia anar cap a la furgoneta. —Em va treure un pes de sobre que aquesta vegada no m'exigís que truqués a la policia, com feia regularment si mai passava alguna cosa fora del normal (tot i que

va resultar que la nit abans havien entrat a robar a la botiga d'animals de Parkway, i que per tant és molt possible que veiés una serp). Em va portar la seva tassa i jo li vaig preparar alguna cosa per beure, que es va endur cap a la furgoneta.— He pensat que valia més que l'hi digués —va comentar—, per si de cas. Me n'he vist de tots colors, jo, amb les serps.

Aquesta trobada amb la boa constrictora putativa va tenir lloc l'estiu de 1971, quan Miss Shepherd i la seva furgoneta ja feia uns quants mesos que estaven permanentment aturades al davant de casa meva a Camden Town. Me l'havia trobada per primera vegada uns quants anys abans, dreta al costat de la seva furgoneta, que s'havia calat com de costum, prop del convent al capdamunt del carrer. El convent (que després faria carrera com a seu de l'Escola Japonesa) era un edifici eixut semblant a un reformatori, que hostatjava una guarnició minvant de monges entrades en anys i que resultava notable per un crucifix impressionant fixat a la paret que donava als semàfors. Hi havia alguna cosa en la posició del Crist, arrapat a l'empedrat tètric de la paret, sota les finestres barrades del convent, que recordava visions dels Stalag i els reflectors de vigilància, i que ens

havia empès a anomenar-lo «El Crist de Col-ditz». Miss Shepherd, que també semblava una mica crucificada, era dreta al costat del seu vehicle en una actitud que m'acabaria resultant molt familiar, el braç esquerre estès amb el palmell de la mà pla damunt del flanc de la furgoneta per indicar possessió, el braç dret fent el gest d'invocar qualsevol que fos prou ximple per parar-li atenció, en aquesta ocasió jo mateix. Gairebé d'un metre vuitanta d'alçada, era una figura que imposava, i encara ho hauria fet més si no hagués anat guarnida amb una gardina llardosa, faldilla taronja, gorra de golf estil Ben Hogan i sabatilles d'estar per casa. En aquell moment devia tenir seixanta anys.

Em devia convèncer perquè li empenyés la furgoneta fins a Albany Street, tot i que no recordo ben res de la conversa. El que recordo és que ens va avançar un cotxe de la policia amb dos agents a dintre mentre jo empenyia la furgoneta pel pont de Gloucester; vaig pensar que, com que la furgoneta era clarament un obstacle per a la circulació, haurien pogut donar-me un cop de mà. Però eren més espavilats que jo. L'altra peculiaritat destacada d'aquesta primera trobada amb Miss Shepherd va ser la seva tècnica de conducció. Amb prou feines

havia acostat jo l'espatlla al darrere de la furgoneta, una Bedford vella, quan un braç llarg es va estendre amb elegància per la finestreta del conductor per indicar amb una claredat digna d'un llibre de text que la furgoneta (o més ben dit, jo) iniciava la marxa. Uns quants metres més avall, quan estàvem a punt de tornar per Albany Street, el braç va tornar a emergir, recargolant-se elaboradament en l'aire per indicar que giràvem cap a l'esquerra, un moviment realitzat amb una gràcia tan elàstica que aquella secció del codi de circulació hauria pogut estar coreografiada per Petipa, amb la Ulanova al volant. El seu «M'aturo» va ser menys elegant, perquè es va veure ben clar que no s'esperava que jo deixés d'empènyer, i em va escridassar tot dient que era a l'altra punta d'Albany Street, on volia anar, una milla més avall. Però llavors jo ja n'havia tingut prou i la vaig deixar on era, sense que em donés les gràcies per haver-me pres la molèstia d'ajudar-la. Ni de bon tros. Fins i tot va baixar de la furgoneta i em va venir corrent al darrere, cridant que què em pensava, abandonar-la així... de manera que els vianants em van mirar com si jo hagués comès algun greuge contra aquell espantall patètic. «Com és, la gent!», m'imagino

que vaig pensar, amb la impressió de ser un ximple al qual aquella dona s'havia passejat (o més ben dit, a la qual jo havia passejat), i emprenyat perquè havia acabat més malparat que si no hagués aixecat ni un dit; aquesta barreja incòmoda de sentiments seria el resultat invariable de qualsevol transacció en la qual intervingués Miss Shepherd. Poques vegades se li podia fer un favor sense acabar tenint ganes d'estrangular-la.

Més o menys un any després d'això, i per tant cap a final dels seixanta, la furgoneta va aparèixer per primera vegada a Gloucester Crescent. En aquella època, el carrer era una bona barreja. Les cases semiadossades, espaioses, havien estat construïdes originàriament per hostatjar la classe mitjana victoriana, i posteriorment havia anat perdent categoria, i, tot i que mai no havia patit una decadència total, moltes de les cases havien degenerat en pensions, i per tant van ser de les primeres candidates per al fenomen que ara s'anomena «gentrificació» però que llavors s'anomenava «tirar envans a terra». Parelles de joves professionals, molts dedicats al periodisme o la televisió, van comprar les cases, les van reformar i (una característica invariable d'aquestes reformes) van

fer tirar a terra els envans del soterrani per formar una gran cuina-menjador. A la meitat dels seixanta vaig escriure una sèrie per a la BBC TV, *Life in NW1* (*La vida al districte NW1*), basada en una d'aquestes famílies, els Stringalong (els Babau), que llavors en Mark Boxer va adoptar per poblar una tira còmica al *Listener*, i que van continuar apareixent als seus dibuixos durant la resta de la seva vida. El que feia divertida la situació social era la disparitat entre l'estil en el qual els nouvinguts es podien permetre de viure, i les seves opinions progressistes: per dir-ho en poques paraules, se sentien culpables, cosa que als gentrificadors d'avui en dia és notori que no els passa (o que no els «donava maldecaps»). A nosaltres sí que ens en donava, tot i que no estic segur que fóssim millors per aquesta raó. Hi havia una llacuna entre la nostra posició social i les nostres obligacions socials. I era en aquesta llacuna que Miss Shepherd podia viure (a la seva furgoneta).

Octubre 1969. Quan no és a la furgoneta, Miss S. es passa gran part del dia asseguda a la vorera, a Parkway, on té una paradeta al davant de Williams & Glyn's Bank. Ven pamflets, amb el títol «Visió Veritable: Coses d'Impor-

tància», que escriu ella mateixa, tot i que això és una cosa que no vol reconèixer.

—Jo els venc, però pel que fa a l'autoria, diré que són anònims, i no penso anar més lluny sobre aquest tema.

Generalment escriu amb guix a la vorera l'essència del pamflet actual, tot i que sense cap intent d'expressió artística. «Sant Francesc va LLANÇAR lluny els diners», diu el missatge d'avui, i els clients potencials l'han de trepitjar per poder entrar al banc. També es guanya unes quantes monedes venent llapis.

—Un senyor va venir l'altre dia i em va dir que el llapis que m'havia comprat era el millor llapis del mercat en aquests moments. Li havia durat tres mesos. Aviat en vindrà a comprar un altre.

D., un dels veïns més convencionals (i que no és dels que tiren envans a terra), m'atura i em pregunta:

—Digui'm, és una excèntrica *auténtica*?

Abril 1970. Avui hem mogut la furgoneta de la senyora. Li havien deixat una denúncia per obstrucció a sota l'eixugapara-brises, on es declarava que estava estacionada al davant del número 63 i que era un perill per a la salut

pública. Aquesta denúncia, insisteix Miss S., és una denúncia estatutària:

—I estatutària vol dir estacionada... en aquest cas, estacionada al davant del número 63... per tant, si la furgoneta canvia de lloc, la denúncia quedarà invalidada. —Ningú s'atreveix a discutir-li-ho, però no se sap decidir si la seva pròxima base hauria de ser al davant del número 61 o una mica mes avall. A la fi decideix que hi ha «un lloc molt maco» al davant del número 62 i opta per aquesta opció. El meu veí Nick Tomalin i jo empenyem la furgoneta per darrere, però tot i que ella indica amb elegància que inicia la marxa (per cobrir una distància de cinc metres) la furgoneta no es belluga.

—Ha tret el fre de mà? —pregunta en Nick Tomalin. Hi ha una pausa.

—Estic en procés de treure'l.

Mentre estem en posició d'iniciar el trasllat, es materialitza un altre excèntric de Camden Town, la figura alta d'un home d'edat avançada, guarnit amb un abric llarg i un barret Homburg, amb un bigoti gris distingit i una bandereta de la Primrose League al trauc de la solapa. Es treu un guant llardós de color groc canari i posa una mà tremolosa al darrere de la furgoneta.

neta (OLU 246), i quan l'hem fet avançar els pocs metres estatutaris, l'home es torna a posar el guant i diu:

—Si em necessiten, sóc aquí mateix a la cantonada. —(És a dir, a Arlington House, l'alberg obrer.)

Pregunto a Miss S. quant de temps fa que té la furgoneta.

—Des del 1965 —diu—, però val més que no ho vagi escampant. La vaig arreplegar per posar-hi les meves coses. Vaig venir de St. Albans amb ella, i tinc previst de tornar-hi en un moment o un altre. Ara mateix estic entre dues aigües. Sempre m'he dedicat al transport. Sobretot lliuraments, i fer de xofer. Ja ho sap —diu misteriosament—, vehicles reformats de l'exèrcit. I tinc una bona topografia. Sempre l'he tinguda. Em coneixia Kensington amb les apagades i tot, a la guerra.

Aquesta furgoneta (n'hi hauria tres més al llarg dels següents vint anys) era originàriament de color marró, però quan va arribar al Crescent, ja li havien donat una capa de color groc. Miss S. n'estava molt, del groc («És el color papal»), i mai no es conformava a deixar gaire temps els seus vehicles amb l'aspecte de fàbrica. Tard o d'hora se la veia bellugar-se

a poc a poc al voltant de la seva llar immòbil, retocant meditativament el rovell amb una llauna minúscula de pintura color prímula, guarnida amb un vestit llarg i una pamelà, talment amb el mateix aspecte que hauria tingut Vanessa Bell si s'hagués decantat per pintar furgonetes Bedford. Miss S. mai no va distingir la diferència que hi ha entre esmalt per a automòbils i pintura brillant normal i corrent, i ni tan sols es prenia la molèstia de barrejar-la. El resultat era que tots els seus vehicles acabaven com si els haguessin donat una capa de crema anglesa amb grumolls, o com si els haguessin recobert amb ous remenats. De tota manera, hi havia poques ocasions en les quals es veia Miss Shepherd veritablement feliç, i una era quan pintava la furgoneta. Uns quants anys abans de morir, va decidir comprar-se un Reliant Robin (per poder-hi posar més coses). Ja era groc d'entrada, però això no el va salvar de rebre una capa addicional, que Miss S. va aplicar com hauria pogut fer Monet, reculant per jutjar l'efecte de cada pinzellada. El Reliant estava aparcat al davant de la meua porta. Se'l va endur la grua a començament d'any, i un grapat de gotes grogues a la vorera és l'únic que queda per marcar el seu últim aparcament.

Gener 1971. La caritat a Gloucester Crescent pren formes molt refinades. Els editors de la casa del costat treuen alguna mena de llibre clàssic, i per celebrar l'esdeveniment ahir a la nit van organitzar un sopar romà. Aquest matí, l'au-pair trucava a la finestra de la furgoneta amb un plat ple de sobres romanes. Però Miss S. mai no és fàcil d'ajudar. Ahir a la nit, passades les dotze, la vaig veure pujar pel Crescent, brandant el bastó i enviant algú a pastar fang. Llavors vaig sentir una veu de classe mitjana en retirada que deia, queixosa:

—Però si només li he preguntat si es trobava bé.

Juny 1971. Ara amb prou feines passa un dia sense que hi hagi alguna mena d'incident que tingui a veure amb la senyora. Ahir al vespre cap a les deu, un cotxe esportiu s'atura a la banda del carrer on hi ha la furgoneta perquè el seu conductor, ric, elegant i de vint-i-tants anys, pugui estirar el braç i clavar uns quants cops al flanc del vehicle, segurament per fer sortir la bruixa que viu allà dintre i ensenyar-la a la seva xicoteta, tota somriure. Jo l'escridasso i ell toca el clàxon i surt disparat. Miss S., és clar, vol que truqui a la policia, però jo no hi trobo cap

sentit, i de fet aquest matí, cap a les cinc toques, em desperto i veig dos policies que juguen al mateix joc, il·luminen les finestres de la furgoneta amb les seves llanternes, amb l'esperança que la senyora es desperti i animi una mica aquella part de la seva patrulla, més aviat avorrida. Aquesta nit un cotxe blanc fa marxa enrere carrer amunt, dramàticament, s'atura amb un xerric de rodes al costat de la furgoneta, i un jove fornit en surt i sacseja el vehicle de mala manera. Suposant (i segurament amb l'esperança) que ja hauria pujat al cotxe i se n'hauria anat quan jo arribés al carrer, resulta que encara me'l trobo allà, i li pregunto què cony es pensa que fa. La seva resposta és força assossegada.

—Què et passa, a tu, doncs? —pregunta—. Encara surts a la tele? Que estàs nerviós? Tremoles com una fulla. —Després em diu que sóc un cony de desgraciat i se'n va. Després de tot això, és clar, resulta que Miss S. no és a la furgoneta, i per tant, com de costum, acabo més enrabiada amb ella que no pas amb el brètol.

Aquests atacs, n'estic segur, afectaven la meua pau d'esperit molt més que no pas la seva. Vivint d'aquella manera, cada dia devia experi-

mentar crueltats com aquella. Alguns dels venedors del mercat d'Inverness Street la perseguïen amb un delit medieval; i els nens, que tan bon punt infligeixen com pateixen crueltats d'aquesta mena, també ho feien. Una nit dos borratxos van trencar sistemàticament totes les finestres de la furgoneta, i els bocins de vidre li van fer talls a la cara. Tot i que es posava furiosa davant de qualsevol petita llibertat que ningú es prengués amb ella, aquest fet només la va neguitejar una mica.

—Potser van beure massa per error —va dir—. Això passa quan no s'ha menjat prou, segurament. No en vull fer un gra massa. —Estava molt més interessada en «un subjecte pèl-roig que vaig veure a Parkway en companyia del senyor Khruixtxov. Ha desaparegut, últimament?».

Però trobar-me tant de sadisme i intolerància tan a prop em va començar a deprimir seriosament, i haver d'estar alerta davant la possibilitat que tingués lloc algun d'aquells atacs sense sentit feia que em resultés impossible de treballar. Va arribar un dia, després d'una llarga successió d'incidents com aquests, que vaig suggerir a Miss S. que com a mínim passés les nits en un cobert que tinc al costat de casa.